

Moldova trebuie s-o dovedească prin fapte, pornind în primul rând de la realizarea cu rigoare acelor cerinți și programe de reformare a economiei, a sistemului politic, social și judiciar. Acest accent își găsește determinarea obiectivă în însăși situația R. Moldova de țară cu o economie slab dezvoltată, cu o viață politică agitată și nedeterminată, cu un nivel de viață sărac.

Locul și rolul R. Moldova pe arena vieții internaționale, conținutul și valoarea contribuției sale la determinarea unor evoluții pozitive, poate fi determinat de următoarele:

1) analiza riguroasă a esenței proceselor și fenomenelor din lumea contemporană, cunoașterea temeinică a actualei etape de evoluție social-politică a umanității în toată complexitatea ei;

2) stabilirea direcțiilor și modalităților de acțiune pe planul politicii externe, realizate într-o strânsă și permanentă legătură cu noile realități ale vieții internaționale;

3) situarea fermă a țării noastre în rândul forțelor exponente și populsoare ale progresului, coincidența de fond între interesele sale naționale și cele internaționale;

4) în împliniri concrete să-și pună în valoare în mod eficient și constructiv capacitatea de a elabora soluții viabile și de a acționa pentru materializarea lor;

5) puterea de pătrundere în perspectivă și de anticipare a evenimentelor, asociată voinței ferme a țării noastre de a-și aduce contribuția la dezbateră și soluționarea problemelor regionale, europene și în unele cazuri și mondiale;

6) eliminarea în mod progresiv efectele nocive ale șantajului și presiunilor externe;

7) contribuții concrete, constructive, la realizarea de progrese pe calea cooperării multilaterale cu statele membre ale Uniunii Europene, precum și cu statele membre ale C.S.I (Comunitatea Statelor Independente).

Experiența celor două decenii precedente, văzută prin prisma rezultatelor obținute atât sub raportul dezvoltării interne, cât și al relațiilor internaționale, v-a permite identificarea și punerea în valoare progresivă, la un nivel superior, a politicii statale, în condițiile date de angajarea R. Moldova pe calea integrării treptate în familia popoarelor europene.

ANEXAREA BASARABIEI ȘI A NORDULUI BUCOVINEI ÎN 1940

Vasile Vasilos,
conf. univ., dr., U.T.M.

Basarabia și nordul Bucovinei în anul 1940 reprezintă o pagină de interes justificat atât datorită faptului că timp de aproape jumătate de secol, în

istoriografia românească aceasta a fost un tabu, cea de la Chișinău supusă controlului ideologic al “centrului” moscovit, iar lucrările apărute pe această temă în străinătate erau bine “păstrate”, cât și datorită modului fals și interesat în care aceasta a fost scrisă.

Istoria românilor și, deci, și a Basarabiei și nordului Bucovinei, a fost, înainte de toate, o luptă pentru supraviețuire, unitate și independență națională. Constituind o “insulă latină într-o mare slavă”, românii au reușit să-și mențină identitatea, să se afirme ca un popor demn în rândul popoarelor europene.

“Problema” Basarabiei apărută după 1812 în rezultatul războaielor între Marile Puteri ce au adus la răpirea din trupul Moldovei a teritoriului dintre Nistru și Prut, s-a dezvoltat totdeauna într-un cadru european. Atunci când forțele occidentale au fost puternice, ca în 1856 sau 1918, dreptatea a învins, în timp ce în 1878, 1940 și 1944 șansele au fost de partea Rusiei.

Crearea statului național unitar în 1918 prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Patria-mamă a deschis României întregite largi posibilități pentru a se manifesta în viața internațională ca un stat suveran și independent, preocupat de dorința menținerii păcii și a unui climat de destindere și cooperare interstatală.

Problema centrală a politicii externe în perioada interbelică a constituit-o acțiunile în direcția stabilirii unor relații de bună vecinătate cu statele limitrofe și marile puteri. Ca urmare a eforturilor făcute de conducerea politică a României, ele s-au materializat în încheierea unor pacte și alianțe – Mica Înțelegere, Antanta Balcanică, tratatele cu Polonia, Franța și Italia – toate având un caracter defensiv. În septembrie 1928, România a aderat la pactul Briand-Kellog, care punea războiul în afara legilor și condamna orice agresiune. În luna iunie 1934, statul român a restabilit relațiile diplomatice cu U.R.S.S. și a acționat pentru încheierea unui tratat de asistență mutuală între cele două țări.

Puterile totalitare revanșiste au desfășurat o amplă campanie împotriva tratatelor încheiate după primul război mondial, cerând revizuirea granițelor. În acest sens s-au “*manifestat*” regimurile fasciste dintr-un șir de state europene (Germania, Italia, Ungaria) și regimul comunist din Uniunea Sovietică.

În condițiile pregătirii și declanșării celui de-al doilea război mondial presiunea forțelor fasciste și revizioniste asupra României s-a accentuat. În această situație statul român a rămas fidel alianțelor dirijate de Anglia și Franța, inițiind acțiuni menite să preîntâmpine extinderea agresiunii, păstrării integrității teritoriale și independenței naționale.

Eșecul convorbirilor tripartite anglo-franco-sovietice de la Moscova și, mai ales, încheierea pactului între Germania și Uniunea Sovietică din 23 august 1939 (pactul Ribbentrop-Molotov) a schimbat raportul de forțe între marile puteri ale lumii, balanța fiind înclinată definitiv în favoarea statelor revizioniste. Potrivit protocolului adițional secret al acestui pact, Basarabia urma să intre în zona de

“*interese*” ale U.R.S.S. Pentru România s-a schimbat radical poziția politico-militară, micșorându-se considerabil posibilitățile de a-și apăra independența, integritatea teritorială și suveranitatea națională.

Declanșarea celui de-al doilea război mondial, prăbușirea Franței și imobilizarea trupelor engleze au influențat negativ situația României. Evoluția evenimentelor politico-militare a creat un cadru favorabil statelor revizioniste. Concomitent, U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria au înaintat revendicări teritoriale față de statul român. După ocuparea în septembrie 1939 – iunie 1940 a statelor baltice și a unei părți din Polonia, teritorii prevăzute în protocolul adițional secret al Pactului Molotov-Ribbentrop, Uniunea Sovietică a trecut, în iunie 1940, cu acordul Reich-ului și atitudinii “*binevoitoare*” a Marii Britanii, la anexarea Basarabiei și nordului Bucovinei. În acest scop, Kremlinul, în aprilie-iunie 1940, a concentrat de-a lungul graniței sovieto-române 3 armate (5,9 și 12), pregătind astfel agresiunea împotriva României.

Terminând intensele pregătiri și concentrări de trupe militare la frontierele de est și nord ale României, convenind cu Germania hitleristă și Italia fascistă, Uniunea Sovietică, fără nici o justificare și în contradicție flagrantă cu angajamentele politice anterioare, a adresat guvernului român două note ultimative (26 iunie și 27/28 iunie 1940), cerând, prin amenințarea cu folosirea forței, cedarea imediată a Basarabiei și nordului Bucovinei, ultima ca un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominația de 22 de ani a României în Basarabia.

România, pe deplin izolată pe plan internațional, ca urmare a erorilor proprii din ultimile luni și a evoluțiilor neașteptate în desfășurarea ostilităților, a presiunilor din toate părțile a admis să cedeze.

În baza “*recomandărilor*” celor două Consilii de Coroană, din 27 iunie 1940, și a sfaturilor aliaților din Înțelegera Balcanică, România a admis, sub presiunea forței, evacuarea Basarabiei și a nordului Bucovinei și ducerea rezistenței pe Prut.

În răspunsul Bucureștilor la cea de-a doua notă sovietică se comunica Moscovei că Guvernului român pentru a evita un conflict militar în această parte a Europei, se vedea silit să ia în considerație pretențiile U.R.S.S. și să primescă condițiile de evacuare a acestor teritorii, ceea ce, evident, nu era echivalent cu cedarea lor prin acte în regulă.

Armata română la începutul lunilor de vară a anului 1940 dispunea de un plan de rezistență, dar care, în pofida cererii insistente a comandanților marilor unități, n-a fost pus în acțiune grație deciziei conducerii de vârf a statului român de a ceda în fața circumstanțelor extrem de nefavorabile României. Cu toate că provocările erau frecvente, cum ar fi încercuirea nemotivată și dezarmarea unor unități, maltratarea fizică și morală a ofițerilor și ostașilor, acapararea cu forța a

materialelor și munițiilor, armata română a dat dovadă de disciplină și dârzenie în timpul deplasării pe malul drept al Prutului.

Timp de 5 zile România a suportat o agresiune militară, diplomatică și propagandistică de mari proporții. Consecințele acestei agresiuni au fost dramatice pentru poporul român. Retragerea armatei, administrației civile și a unei părți din populația teritoriilor răpite de Uniunea Sovietică a fost un adevărat calvar. Românii ce plecau din fața ocupantului au suportat un greu cortegiu de insulte, brutalități, umilințe și jafuri, soldate cu pierderi materiale enorme și zeci de victime din rândul armatei și a administrației românești.

Trupele Armatei Roșii au ocupat, la 28 iunie-3 iulie 1940, și teritorii ce depășeau prevederile "notei Molotov", soldându-se, în consecință, cu anexarea de către U.R.S.S. și a ținutului Herța, cu o suprafață totală de 400 km², generând, astfel, probleme suplimentare în relațiile dintre România și Uniunea Sovietică. Toate eforturile delegației române din Comisia de la Odesa de a păstra ținutul Herța nu au fost luate în considerație de delegația sovietică.

Extinderea comunismului sovietic, afirmarea lui în teritoriile anexate a demarat cu instaurarea dominației totale a Partidului comunist (bolșevic). Imediat după ocuparea provinciilor, Comitetul Central al P.C. (b) al Ucrainei a format aici comitete județene de partid care reprezentau noua putere. Membrii comitetelor de partid formau majoritatea în comitetele executive județene și în cele raionale, garantând, în felul acesta, executarea puterii partidului comunist.

Din primele zile ale ocupației, Moscova și Kievul au inițiat dezmembrarea teritoriului dintre Prut și Nistru. Pregătirea acestui act s-a desfășurat cu concursul unui cerc îngust de funcționari ai Partidului comunist. Prin dictatul de la Moscova din 2 august 1940 a fost formată R.S.S. Moldovenească, numai din 6 județe ale Basarabiei și 6 raioane ale R.A.S.S.M., transmițând R.S.S. Ucrainene celelalte 8 raioane de pe malul stâng al Nistrului și județele Cetatea Albă, Ismail și Hotin din Basarabia.

Raptul Basarabiei și al nordului Bucovinei a fost urmat de modificări radicale în toate sferele vieții acestor provincii. Este lichidată proprietatea privată, sunt naționalizate întreprinderile industriale și pământul, este introdus sistemul sovietic de rechiziții și cel fiscal, demarează colectivizarea forțată. Deja în prima jumătate a anului 1941 în raioanele dintre Prut și Nistru ale R.S.S. Moldovenești au fost create 120 de colhozuri. Economia ținuturilor românești a fost inclusă în sistemul economic al U.R.S.S.

Teroarea a constituit instrumentul principal al politicii regimului totalitar bolșevic în Basarabia și nordul Bucovinei întru intimidarea băștinașilor, impunerea prin frică a noilor realizări, susținerea elementelor declasate ale societății, sfărâmarea forței de opoziție a păturilor sociale și naționale sănătoase din orașe și sate. Ea s-a manifestat prin arestări, maltratări, deportări, stimularea denunțurilor. Obiectivul major al represiunilor l-au constituit vârfurile națiunii,

acuzate de “antisovietism, banditism, activitate contrarevoluționară, apartenență la partide și organizații politice românești, spionaj, naționalism”. Intelectualitatea a fost cea dintâi care a avut de suferit de pe urma noului regim totalitar.

Concomitent Basarabia și nordul Bucovinei au devenit furnizoare de brațe de muncă ieftine pentru economia Uniunii Sovietice. În schimb, în ținuturile anexate au fost aduși zeci de mii de cetățeni din alte zone sovietice, care urmau să devină și au devenit suportul social al noului regim. Au fost obținute, astfel, modificări demografice care însemnau începutul colonizării, deznaționalizării și sovietizării Basarabiei și nordului Bucovinei.

Această “operație” de rusificare, începută cu peste un secol înainte și continuată în anii 1940-1941 ca și după anul 1944, n-a putut însă să distrugă esența și trăsăturile caracteristice ce-au făcut din Basarabia și nordul Bucovinei “fortăreața românismului”.

În condițiile în care Germania și-a atacat aliatul cu care a lovit și, ulterior, a împărțit Polonia declanșând astfel cel de-al doilea război mondial, România a considerat că a sosit momentul să răpsundă agresiunii săvârșite de Uniunea Sovietică în vara anului 1940, intrând în război pentru refacerea granițelor prăbușite.

Cercetarea noastră permite câteva concluzii:

1. În perioada 1938-1940, după Acordul nefast de la Munchen și după încheierea Pactului Hitler-Stalin, situația externă a României s-a agravat treptat, dar sigur, atât sub raport politico-diplomatic, cât și militar.

2. Semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov și a Protocolului adițional secret a distrus rezultatele pozitive obținute în politica de conciliere româno-sovietică pentru care militase Titulescu și Litvinov. Delimitarea sferelor de influență, între U.R.S.S. și Germania, a condus la activizarea politicii imperiale agresive, de dictat, din partea Moscovei.

3. Acțiunea agresivă a U.R.S.S. a avut un efect catastrofal asupra României. Notele ultimative sovietice au declanșat procesul dezintegrării teritoriale a României Mari.

4. Conducerea politică a României din perioada interbelică nu a căutat “*alternative*” în apărarea interesului național, fiind dominată de ideea alianței cu Franța și Marea Britanie, punând țara sub “*umbrela protectoare*” a acestor state, care în momentul critic din vara anului 1940 nu au fost de nici un ajutor.

5. Actul de evacuare a Basarabiei și nordului Bucovinei a provocat discuții și poziții contradictorii în societatea românească. Dacă reprezentanții guvernului au căutat să justifice hotărârea adoptată, apoi mai multe personalități din acea perioadă istorică, oamenii politici cu merite în făurirea României Mari: N. Iorga, Șt. Ciobanu, Iuliu Maniu, N. Lupu, Al. Lapedatu, Pan. Halippa, Gh. Pop, I. Mihalache, C.I. Brătianu, V.P. Sassu, M. Popovici, cât și generalul Ion Antonescu au protestat împotriva cedării fără luptă a provinciilor românești.

6. Reacția față de evenimentele tragice ce s-au abătut asupra României în cercurile internaționale și în rândul opiniei publice a îmbrăcat întreaga gamă de manifestare — de la aprobare tacită (S.U.A., Anglia) sau fățișă (Germania, Ungaria) până la o dezavuare rezervată (Turcia). Presa și celelalte mijloace de informare în masă, cu mici excepții, au urmat linia reacției oficiale a guvernelor lor. Totodată unele ziare din Franța, Spania, Portugalia, Vatican și Turcia au făcut o notă aparte față de concernul presei occidentale, prin informarea corectă a opiniei publice din țările respective, cât și prin solidaritatea cu România.

7. Disputele politice calomnioase interne, interzicerea de către monarh a partidelor politice în România a constituit un factor esențial în crearea unei imagini negative a statului în opinia publică mondială, astfel că aceasta, în momentele de cumpănă din vara anului 1940, nu a reacționat suficient de activ în sprijinul României.

8. Evacuarea efectuată din marș și în mare grabă, sub presiunea și acțiunile reprobabile ale unităților Armatei roșii și ale minoritarilor, în lipsa unui plan alcătuit din timp, în multe cazuri a purtat un caracter haotic și neorganizat.

9. Uniunea Sovietică, încalcând protocolul, a forțat ritmul mișcării împiedicând evacuarea materialelor de război, dezorganizând retragerea trupelor militare și administrației civile românești, cauzând mari pierderi materiale, financiare și morale statului român. Mai mult, a depășit și cadrul fixat pe harta care însoțea nota ultimativă prin ociparea teritoriului Herța.

10. Anexarea de către U.R.S.S. a teritoriilor istorice și etnice românești a fost lipsită de orice temei, deoarece ea nu se sprijinea nici pe voința poporului, nici pe consimțământul guvernului de la București, care niciodată nu a încheiat cu Moscova vreun act de cedare sau delimitare a provinciilor ocupate.

11. Pierderea Basarabiei și nordului Bucovinei s-a soldat cu urmări esențiale de ordin economic pentru România. S-a dezorganizat economia națională prin provocarea unor mari daune, care au slăbit considerabil și capacitatea de apărare a teritoriului național. Urmări negative au fost și în domeniile social, demografic, etnic, cultural etc.

12. Răpirea Basarabiei și nordului Bucovinei, de către U.R.S.S. în iunie 1940, constituie un mijloc tipic de folosire a forței împotriva integrității teritoriale și independenței de stat a României. Ultimatumurile au fost o violare flagrantă a tuturor angajamentelor internaționale luate anterior de Uniunea Sovietică și a acordurilor bilaterale și multilaterale, a principiilor și normelor de drept unanim recunoscute, impunând dreptul forței față de forța dreptului.

13. Prin impunerea unui regim de ocupație străin tradițiilor și spiritului românesc, U.R.S.S. a urmărit nu numai modificarea structurii demografice în Basarabia și nordul Bucovinei în favoarea sa, ci și distrugerea ființei lor etnice. Metodele și căile folosite au îmbrăcat forme variate ca formă și intensitate. De la deportări în masă la asinate săvârșite asupra opozanților regimului de ocupație.

14. Conjunctura politicii mondiale a anilor 1938-1941, ascensiunea militară vertiginoasă a celui de-al III-lea Reich și presiunile sale pe toate direcțiile, dezmembrarea succesivă a țării în cursul anului 1940, ca și pericolul desființării României ca stat, au determinat alăturarea României trupelor germane și intrarea în război împotriva vecinului de la răsărit, cu singurul scop de a reîntoarce partea din trupul țării răpită de acesta.

CONCEPTUL ȘI ESENȚA CORPORATISMULUI

Manole Cartofeanu,
conf. universitar, doctor în filosofie

În dicționarul explicativ al limbii române „DEX” se spune „Corporativism – doctrină social – politică, apărută după primul război mondial care preconiza înlocuirea sindicatelor muncitorești cu corporații, organizații profesionale din care să facă parte, atât muncitorii, cât și patronii, precum și înlocuirea parlamentului cu o reprezentanță națională a corporațiilor”.

În anii 30, sec. XX, la Paris apare lucrarea proeminentului economist român Mihail Manoilescu - „Secolul corporatismului”. În această lucrare autorul demonstrează cu toată claritatea că este nu numai un mare gânditor economist. Teoriile lui economice sînt intercalate cu cele politice, avînd un caracter profetic.

La Manoilescu corporatismul are un caracter universal și plurivoc. El nu se referă doar la organizarea economică, ci și la cea politică și socială. Manoilescu este unul din gânditorii care au propus proiecte de reformare a întregului sistem social, nu numai a unei părți, cea economică. Corporatismul lui Manoilescu este „integral și pur”. Este integral deoarece el consideră că corporațiile, cu o organizare autonomă și cu drepturi proprii, sunt nu numai corporațiile economice, ci și corporațiile sociale și culturale ale națiunii, cum sînt: biserica, armata, magistratura, corporația educației naționale, a sănătății publice, a științelor și artelor. El este pur, deoarece consideră corporațiile economice și neeconomice împreună drept capabile să asigure o bază – singura bază legitimă – pentru constituirea puterii publice și legislative supreme.

Mecanismul principal care asigură unitatea și integralitatea întregii societăți este statul cu toate instrumentele sale.

Statul corporatist, este acel stat în care corporațiile sunt „subinstrumente în serviciul statului, care la rîndul său este instrumentul cel mai înalt, destinat să servească un ideal superior al colectivității naționale”. În statul corporatist, puterea legislativă supremă aparține numai parlamentului corporativ, deci corporațiilor. La rîndul lui, statul corporatist are un rol de arbitru între corporațiile care-l slujesc. El este și *corporație*, dar și *supracorporație*.